

УДК 338.242

Аналіз проблем і пріоритетів державної політики за етапами розвитку базових видів економічної діяльності в Україні в контексті забезпечення економічної безпеки держави

Надія Ярославівна Юрків,
завідувач кафедри управління банківською безпекою
Інституту магістерської та післядипломної освіти
Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ),
доктор економічних наук, доцент

Анотація. Проаналізовано етапи розвитку базових видів економічної діяльності в Україні за період 1991–2013 рр. Визначено проблеми і пріоритети державної економічної політики за той період у контексті забезпечення економічної безпеки держави.

Ключові слова: аналіз, державна економічна політика, базові види економічної діяльності, пріоритети державної економічної політики, економічна безпека держави.

Постановка проблеми. Метою державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави є створення середовища, стимулювального посилення життєздатності його суб'єктів, їх стійкості та адаптивності до поточних чи потенційних економічних ризиків і загроз, здатність до розширення ресурсного забезпечення, нарощування обсягів господарювання та капіталізації. Виходячи з цього завданнями державної економічної політики в цій сфері повинні бути: формування раціональної структури економіки, вирівнювання регіональних диспропорцій і максимальна реалізація потенціалу реального сектору економіки.

Водночас сучасний стан економічної безпеки України свідчить, що за більшістю характеристик він залишається критично низьким, що підтверджується офіційними даними, які публікуються вітчизняними міністерствами і відомствами, зокрема Міністерством економічного розвитку і торгівлі України. У цих умовах виникає потреба у розв'язанні загальної проблеми пошуку причин тривалого перебування економічної безпеки держави в небезпечному стані.

Проблеми економічної безпеки держави в різних сферах управління реальним сектором економіки аналізувались у працях вітчизняних і зарубіжних науковців: І. Бінька, З. Варналія, Т. Васильців, О. Власюка, А. Козаченко, В. Сенчагова, М. Флейчук, В. Франчука, В. Шлемка тощо [1–7].

Водночас, обґрунтування механізмів, методів і засобів державної політики формування системи економічної безпеки реального сектору економіки продовжує залишатися недостатньо дослідженими і потребує системного наукового підходу.

Метою статті є узагальнення результатів аналізу етапів розвитку базових видів економічної діяльності в Україні за період 1991–2013 рр. і визначення проблем та пріоритетів державної економічної політики за той період у контексті забезпечення економічної безпеки держави.

Виклад основного матеріалу. За результатами оцінювання стану економічної безпеки України є підстави стверджувати про тривалі проблеми в економіці,

пов'язані як із зовнішніми чинниками, так і з внутрішніми детонаторами ризиків та загроз на різних етапах її розвитку.

Так, якщо ідентифікувати найбільш визначальні етапи розвитку економіки України, то видається доцільним *першим* виокремити період від 1991 року, що загалом характеризувався більш-менш ідентичними параметрами і тенденціями розвитку до 1996-го (табл. 1).

Зокрема, 1991 року було прийнято нормативно-правові акти (передусім Закон України «Про підприємництво» і Закон України «Про підприємства в Україні»), згідно з якими реформовано інститут власності та легально запроваджено можливість створення і функціонування суб'єктів приватної, колективної та інших форм і видів власності. Відтак цей етап характеризувався бурхливими приватизаційними процесами, децентралізацією власності та становленням приватного підприємництва.

Позитивними тенденціями стали і створення орендних, кооперативних суб'єктів господарювання базових видів економічної діяльності, приватних підприємств, що забезпечило певне поліпшення ситуації із зайнятістю населення, підвищенням рівня доходів громадян та поступовим розвитком внутрішнього попиту і споживчого ринку.

Натомість втрата коопераційних відносин усередині економіки, критично низький фінансово-економічний стан, моральна і фізична зношеність основних засобів, відсутність ринкової інфраструктури, непідготовленість керівників підприємств до господарювання в нових умовах, нерозвиненість внутрішнього ринку призвели до спаду обсягів ВВП, обсягів промислового і сільськогосподарського виробництва, будівництва, реалізації послуг; зменшення обсягів роздрібного товарообороту; погіршення результатів господарювання та економічної ефективності використання ресурсів суб'єктами реального сектору національного господарства.

Відповідно, у той час пріоритети державної політики щодо забезпечення стабілізації і розвитку

вітчизняної економіки загалом стосувалися пришвидшення приватизаційних процесів, забезпечення їх раціональності та ефективності, створення умов, сприятливих для розвитку підприємництва (у цьому контексті спостерігалось намагання широкої імплементації зарубіжних підходів до ведення підприємницької діяльності, створення для цього необхідної

ринкової та інституційної інфраструктури), відновлення коопераційних та виробничих зв'язків, становлення і розвитку фінансової, бюджетної та інших економічних систем.

Другий етап економічного розвитку в Україні припав на 1997–1999 рр. і характеризувався як період трансформаційного спаду (табл. 2).

Таблиця 1

Характеристика і пріоритети державної політики розвитку економіки України на етапі приватизаційних процесів, реструктуризації та становлення приватного підприємництва (1991–1996 рр.)

Часовий період, його назва (головні тенденції)	Позитивні тенденції розвитку	Негативні тенденції розвитку	Основні чинники негативних тенденцій	Пріоритети державної політики
1991–1996 рр. Приватизаційних процесів, реструктуризації та становлення приватного підприємництва	<ul style="list-style-type: none"> Започаткування приватного підприємництва і підвищення ділової активності населення; підвищення рівня зайнятості; децентралізація власності 	<ul style="list-style-type: none"> Істотне зменшення обсягів ВВП, обсягів промислового і сільськогосподарського виробництва, будівництва, надання послуг; зменшення обсягів роздрібного товарообороту; погіршення показників фінансово-економічного стану, результатів господарювання та економічної ефективності використання ресурсів суб'єктами реального сектору 	<ul style="list-style-type: none"> Брак фінансового і ресурсного забезпечення підприємств; нерозвиненість ринкової інфраструктури; фахово-психологічна невідповідність систем управління економікою та підприємствами; нерозвиненість внутрішнього ринку і низькі доходи населення 	<ul style="list-style-type: none"> Ефективність і раціональність приватизаційних процесів; розвиток приватного підприємництва; відновлення коопераційних і виробничих зв'язків; розвиток фінансової системи

Примітка. Складено автором.

Таблиця 2

Характеристика і пріоритети державної політики розвитку економіки України на етапі трансформаційного спаду (1997–1999 рр.)

Часовий період, назва періоду (головні тенденції)	Позитивні тенденції розвитку	Негативні тенденції розвитку	Основні чинники негативних тенденцій	Пріоритети державної політики
1997–1999 рр. Трансформаційного спаду (період розбудови економічної інфраструктури України – формування грошової, фінансової, платіжної, податкової, митної, банківської та інших систем)	<ul style="list-style-type: none"> Реформування відносин власності, розширення корпоративного і приватного секторів економіки; поступова лібералізація господарських зв'язків; утвердження основи ринкової інфраструктури 	<ul style="list-style-type: none"> Зменшення обсягів ВВП; зниження обсягів промислового і сільськогосподарського виробництва; зростання рівня безробіття; зниження продуктивності праці в реальному секторі 	<ul style="list-style-type: none"> Низька дієздатність системи державного управління ринковими перетвореннями; недостатня ефективність і завершеність процесу приватизації; слабкість банківської системи; повільне реформування фінансової сфери; наявність штучних бар'єрів розвитку підприємництва; високий рівень тінізації економіки, корупції та економічної злочинності, бартеризації господарських зв'язків 	<ul style="list-style-type: none"> Зміцнення фінансів підприємств; підвищення конкурентоспроможності економіки; подолання структурних деформацій; відновлення розвитку аграрного сектору

Примітка. Складено автором.

У державі надалі реалізовувалися реформи, які мали на меті досягнення трансформації економічної системи та її державного управління, зокрема створення ринкової системи господарювання та її належної інфраструктури.

Утім, незавершеність базових реформ, невирішеність проблем структурної збалансованості економіки, подальша неготовність системи державного управління забезпечити необхідні ринкові перетворення, незавершеність процесу приватизації, слабкість бан-

ківської системи, повільне реформування фінансової сфери, наявність істотних штучних бар'єрів розвитку підприємництва, високий рівень тінізації економіки та економічної злочинності, бартеризації господарських зв'язків стримували економічний розвиток і, більше того, призводили погіршення окремих важливих макроекономічних індикаторів.

Ідеться про зменшення обсягів ВВП, промислового і сільськогосподарського виробництва, високий рівень безробіття, зниження продуктивності праці.

Характерною ознакою аналізованого періоду було намагання влади розбудувати економічну інфраструктуру, зокрема сформувати грошову, фінансову, платіжну, податкову, митну, банківську системи. Багато в чому було досягнуто позитивних змін та успіхів. Для прикладу, достатньо високими темпами поліпшувалися кількісні характеристики розвитку малого і середнього підприємництва, у тому числі в базових видах економічної діяльності; тривали процеси реформування відносин власності, розширювався корпоративний і приватний сектори; спостерігалася лібералізація господарських зв'язків; утверджувалися основи ринкової інфраструктури.

Характеристики тогочасного періоду економічного розвитку вплинули на визначення державою таких пріоритетних напрямів стимулювання розвитку національного господарства, як розвиток системи фінансово-кредитного забезпечення економіки та

підприємств базових видів економічної діяльності, реалізація факторних конкурентних переваг і підвищення конкурентоспроможності національного господарства, подолання структурних деформацій економічного розвитку, відновлення розвитку аграрного сектору.

Третій період, що було охарактеризовано як період комплексного зростання економіки, розпочався 2000 року і до 2004-го визначався певною мірою тотожними тенденціями (табл. 3). То був етап екстенсивного посттрансформаційного зростання із забезпеченням економічної стабілізації, а в подальшому – найвищими темпами економічного розвитку. Позитивними характеристиками етапу стали: позитивні темпи зростання обсягів ВВП, промислового і сільськогосподарського виробництва, суттєве збільшення інвестицій в основний капітал, зниження рівня безробіття і збільшення доходів населення, розвиток внутрішнього ринку.

Таблиця 3

Характеристика і пріоритети державної політики розвитку економіки України на етапі екстенсивного посттрансформаційного зростання (2000–2004 рр.)

Часовий період, назва періоду (головні тенденції)	Позитивні тенденції розвитку	Негативні тенденції розвитку	Основні чинники негативних тенденцій	Пріоритети державної політики
2000–2004 рр. Екстенсивного посттрансформаційного зростання (економічна стабілізація з подальшими найвищими темпами економічного зростання держави)	<ul style="list-style-type: none"> • Істотні темпи приросту обсягів ВВП, промислового і сільськогосподарського виробництва; • значне збільшення інвестицій в основний капітал; • зниження безробіття і підвищення рівня оплати праці 	<ul style="list-style-type: none"> • Послаблення впливу споживчого попиту на динаміку промислового виробництва; • посилення регіональної і секторально-галузевої диференціації 	<ul style="list-style-type: none"> • Збереження обмеженої місткості внутрішнього ринку на тлі експортно-сировинної моделі економічного зростання; • відсутність дієвих механізмів сприяння розвитку підприємництва і належної кооперації різних секторів підприємництва; • посилення диференціації регіонального і секторально-галузевого розвитку; • непослідовність регуляторної політики та погіршення інвестиційного клімату через хаотичні процеси приватизації; • посилення податкового тиску на економіку 	<ul style="list-style-type: none"> • Реструктуризація підприємств, їх адаптація до ринкової кон'юнктури; • формування «точок зростання» промислового виробництва; • утвердження інвестиційної моделі зростання; • стимулювання інноваційної складової економічного зростання; • підвищення ефективності інституційних перетворень

Примітка. Складено автором.

Протягом того періоду спостерігалися практично виключно позитивні тенденції. Утім, органи влади недостатньо уваги приділяли наявності, а в подальшому і посиленню диференціації в ресурсно-фінансовому забезпеченні, ефективності господарювання, рівні доходів та якості життя населення, параметрам сталого розвитку за регіонами держави, видами економічної діяльності, галузями реального сектору, населенням і суспільними групами.

Головними наслідками цих недопрацювань стали послаблення впливу споживчого попиту на динаміку промислового виробництва, а також посилення регіональної та секторально-галузевої диференціації.

Крім того, основними перешкодами розвитку економіки України на етапі екстенсивного посттранс-

формаційного зростання були збереження обмеженої місткості внутрішнього ринку та експортно-сировинної моделі економічного зростання, недостатність дієвих механізмів сприяння розвитку підприємництва і належної кооперації різних секторів підприємництва (що значно призупинили темпи поліпшення базових індикаторів розвитку малого підприємництва), посилення диференціації регіонального і секторально-галузевого розвитку; непослідовність регуляторної політики і погіршення інвестиційного клімату (в тому числі через хаотичні процеси приватизації), посилення податкового тиску на суб'єкти економіки.

З урахуванням цього пріоритети державної політики стосувалися реструктуризації підприємств, їх адаптації до ринкової кон'юнктури, формування

та підтримки т. зв. «точок зростання» промислового виробництва, утвердження інвестиційної моделі та стимулювання інноваційної складової економічного розвитку, підвищення ефективності інституційних перетворень. Хоча, зауважимо, що ці цілі так досягнуто і не було.

Як наслідок, на *четвертому етапі* (2005–2007 рр.), що можна охарактеризувати як період докризового зростання, істотно сповільнилися темпи приросту ВВП, промислового і сільськогосподарського виробництва, надання послуг, що належать до економіки, обсягів інвестування (*табл. 4*).

Таблиця 4

Характеристика і пріоритети державної політики розвитку економіки України на етапі докризового зростання (2005–2007 рр.)

Часовий період, назва періоду (головні тенденції)	Позитивні тенденції розвитку	Негативні тенденції розвитку	Основні чинники негативних тенденцій	Пріоритети державної політики
2005–2007 рр. Докризового зростання (значне сповільнення темпів зростання економіки і головних макроекономічних показників, поява нестабільності та окремих стагнаційних проявів)	<ul style="list-style-type: none"> Незначний приріст обсягів ВВП, промислового та сільськогосподарського виробництва; збільшення інвестицій в основний капітал 	<ul style="list-style-type: none"> Сповільнення темпів зростання ВВП і промислового виробництва, будівництва, обсягів торгівлі (2005 р.); погіршення галузевої структури виробництва з переважанням низько- і середньотехнологічної продукції; критичний знос виробничих технологій і зниження інноваційної активності; орієнтація іноземного інвестування на закріплення наявної індустріальної структури економіки; посилення регіональної нерівномірності економічного розвитку і розміщення продуктивних сил; погіршення балансу зовнішньої торгівлі 	<ul style="list-style-type: none"> Посилення фіскального навантаження і збільшення витрат підприємств на розрахунки з бюджетом, оплати праці, енергоносії; лібералізація доступу на внутрішній ринок імпортних товарів; ревалюація гривні 	<ul style="list-style-type: none"> Відновлення інвестиційних процесів, їх спрямування на структурні зрушення, інновації та зміцнення конкурентоспроможності економіки; удосконалення фіскальної політики, зниження податкового навантаження, упровадження податкових стимулів, використання бюджетної політики в цілях розвитку; стимулювання і вдосконалення структури експорту; детінізація економіки

Примітка. Складено автором.

В аналізований період спостерігалися значне сповільнення темпів зростання економіки та головних макроекономічних показників, поява нестабільності і суттєвих стагнаційних проявів. Так, 2005 року значно сповільнилися темпи зростання ВВП і промислового виробництва, будівництва, обсягів торгівлі; за 2005–2007 рр. погіршилася галузева структура виробництва (зокрема, збільшилася частка низько- і середньотехнологічної продукції), збільшився знос виробничих технологій і відбулося зниження інноваційної активності, іноземне інвестування спрямовувалося в основному на закріплення наявної індустріальної структури економіки, посилювалися регіональні нерівномірності економічного розвитку і розміщення продуктивних сил, погіршився баланс зовнішньої торгівлі. Причинами цього стали посилення фіскального навантаження і збільшення витрат підприємств на розрахунки з бюджетом, оплати праці, енергоносії, лібералізація доступу на внутрішній ринок імпортних товарів, ревалюація гривні та ін. Органи влади задля відновлення темпів економічного зростання і розвитку базових видів економічної діяльності у 2005–2007 рр. здебільшого визначали такі пріоритети державної політики, як відновлення інвестиційних процесів, їх спрямування на структурні зрушення, інновації та зміцнення конкурентоспроможності економіки; удосконалення фіскальної політики і зниження податкового навантаження, упровадження податкових стимулів, використання

бюджетної політики в цілях розвитку; стимулювання і вдосконалення структури експорту; детінізація економіки. Проте, зауважимо, що реалізація заходів за цими напрямками не дала очікуваних результатів. Причиною цього була надмірна залежність вітчизняної економіки від кон'юнктури зовнішніх ринків.

Як наслідок, істотно погіршилися умови функціонування вітчизняних підприємств базових видів економічної діяльності на *п'ятому етапі* – під час світової фінансово-економічної кризи 2008–2009 рр. за рахунок дії суб'єктивних (в основному – неготовності економічних агентів функціонувати у більш складних умовах) та об'єктивних чинників (фінансово-економічних ризиків), обумовлених інституційною нерозвиненістю банківської та фінансово-кредитної систем, вузькістю механізмів рефінансування банківської системи, надмірною часткою споживання на протигагу нагромадженням та інвестиціям, несприятливими умовами довгострокового інвестування, збереженням високого рівня ресурсо- та енергоємності виробництва, нерациональністю фіскальної і бюджетної політики уряду, надмірною товарною і ринковою концентрацією експорту вітчизняних підприємств, значним рівнем фіскального навантаження на бізнес і його спрямуванням здебільшого на потреби споживання, ревалюацією вітчизняної грошової одиниці, наростанням політичної кризи та ін. (*табл. 5*).

Таблиця 5

Характеристика і пріоритети державної політики розвитку економіки України на етапі економічної кризи (2008–2009 рр.)

Часовий період, назва періоду (головні тенденції)	Позитивні тенденції розвитку	Негативні тенденції розвитку	Основні чинники негативних тенденцій	Пріоритети державної політики
2008–2009 рр. Економічної кризи (значний спад економіки)	<ul style="list-style-type: none"> Збільшення вартості основних засобів; збільшення обсягів реалізованих окремих видів послуг, що належать до реального сектору; випереджальні темпи зменшення імпорту товарів (послуг) відносно експорту 	<ul style="list-style-type: none"> Різка падіння ВВП; наростання макроекономічної нестабільності; критичне зниження обсягів виробництва в усіх видах економічної діяльності та галузях реального сектору економіки 	<ul style="list-style-type: none"> Надмірна частка споживання на противагу нагромадженням та інвестиціям; інституційна нерозвиненість фінансової системи та вузькість механізмів рефінансування банківської системи; несприятливі умови довгострокового інвестування; збереження високого рівня ресурсо- та енергоємності виробництва; нерациональність фіскальної і бюджетної політики уряду 	<ul style="list-style-type: none"> Відновлення інвестиційної активності при стримуванні інфляційних процесів; відновлення та розвиток банківської системи; виважена фіскальна, грошово-кредитна і валютна політика уряду

Примітка. Складено автором

Критичними наслідками істотного зниження життєздатності підприємств базових видів економіки України в умовах фінансово-економічної кризи стали:

- спад виробництва продукції в усіх видах економічної діяльності та галузях економіки (у промисловості зменшення обсягів виробництва становило понад 30%, а вітчизняний ВВП зменшився у першому кварталі 2009 року на 25,5%);

- скорочення обсягів та інвестиційної активності економічних агентів [обсяги інвестицій за той самий період скоротилися на 39,5% (найбільше скоротилися обсяги інвестицій у будівництві, переробній промисловості, посередницьких видах діяльності)];

- стрімке зменшення обсягів експорту (на 41%).

Зауважимо, що задля послаблення негативного впливу зовнішніх загроз діяльності суб'єктів еконо-

міки України в умовах фінансово-економічної кризи органами влади ставилися завдання реалізувати заходи, спрямовані: на відновлення інвестиційної активності при стримуванні інфляційних процесів, забезпечення курсової стабільності, відновлення діяльності та розвиток банківського сектору, зниження рівня податкового навантаження, стимулювання збільшення обсягів споживчого попиту, суттєве поліпшення інвестиційного середовища, підтримку експортної діяльності та заміщення імпорту внутрішнім виробництвом.

Починаючи з 2010 року, є всі підстави констатувати поступовий вихід національної економіки з кризового стану та її перехід у шостий етап – фазу післякризового відновлення (табл. 6).

Таблиця 6

Характеристика і пріоритети державної політики розвитку економіки України на етапі завершення економічної кризи і початку фази післякризового відновлення економіки у 2010–2011 рр.

Часовий період, назва періоду	Позитивні тенденції розвитку	Негативні тенденції розвитку	Основні чинники негативних тенденцій	Пріоритети державної політики
2010 – до сьогодні. Завершення економічної кризи і початок фази післякризового відновлення економіки (поступова макроекономічна стабілізація і відновлення в окремих секторах економіки і видах економічної діяльності докризових темпів розвитку)	<ul style="list-style-type: none"> Пришвидження темпів зростання ВВП; відновлення більшості галузей матеріального виробництва; пожвавлення у сфері послуг, що належать до реального сектору; збільшення обсягів роздрібно-торгівлі; випереджальні темпи приросту експортно-орієнтованих галузей промисловості; зменшення темпів спаду в інвестиційній сфері 	<ul style="list-style-type: none"> Скорочення валової доданої вартості в будівництві; домінування у промисловості продукції з низькою доданою вартістю 	<ul style="list-style-type: none"> Стагнація інвестиційних процесів; істотна (хоча і менша відносно попереднього етапу) тінізація економіки; повільний розвиток світової економіки; негативна динаміка будівництва; зростання витрат підприємств на енергоресурси та заробітну плату; повільна динаміка відновлення кредитування домогосподарств 	<ul style="list-style-type: none"> Розвиток інвестиційної діяльності та спрямування фінансових ресурсів на інноваційні цілі; поліпшення бюджетних і податкових стимулів розвитку економіки; забезпечення грошово-фінансової стабільності та розвиток механізмів фінансового забезпечення підприємств реального сектору; підвищення ефективності управління корпоративним і державним секторами; формування місткого конкурентного внутрішнього ринку та розвиток підприємництва

Примітка. Складено автором.

Стимулювальний вплив проявився в істотній динаміці експорту 2010 року (на 29,6% порівняно з 2009 р.), зокрема основних експортноорієнтованих галузей промисловості, зростання обсягів реалізації продукції яких на експорт збільшувалося випереджальними темпами.

До позитивних тенденцій того періоду (більшість із показників 2011 року перевищували середньоєвропейські) також належать: значне пришвидшення темпів зростання ВВП, відновлення більшості галузей матеріального виробництва, поживлення у сфері послуг, що належать до реального сектору, збільшення обсягів роздрібної торгівлі і розширення внутрішнього ринку, зменшення темпів спаду в інвестиційній сфері та поступове збільшення обсягів іноземного інвестування.

Утім, надалі (2012–2013 рр.) прослідковуються негативні аспекти і тенденції. Це, перш за все, проблеми зі скорочення ВВП України і продукції промисловості та ін., про що свідчать дані *табл. 7*.

Таблиця 7
Динаміка скорочення обсягу промислової продукції України у 2012–2013 рр.

Роки	Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг)	
	фактично, у млн грн	% до попереднього року
2012	1 014 906,6	99,5
2013	1 006 280,5	95,3

Джерело: Держкомстат України [http://ukrstat.gov.ua]

Висновки. Сучасний етап економічного розвитку України виявив системні проблеми у сфері забезпечення економічної безпеки, зумовлені недостатністю якісних інституційних трансформацій, гальмуванням темпів модернізації економіки, які підсилюються зовнішніми чинниками нестабільності. Несвоєчасне розв'язання відповідних проблем загрожує втратою економічної стійкості, зниженням фінансово-економічної ефективності, звуженням джерел подальшого розвитку і прямою загрозою національним економічним, а також суспільним інтересам.

Аналіз пріоритетів державної політики розвитку економіки України за визначеними етапами показав її недостатню ефективність протягом усього аналізованого періоду.

Причому, якщо врахувати інколи істотні відмінності поточного стану економічного розвитку, то можна зробити висновок, що загалом схожі проблеми розвитку економіки виникають протягом аналізованого періоду і пріоритети визначаються органами влади задля зміцнення конкурентоспроможності та забезпечення економічної безпеки національного господарства протягом усього періоду незалежності України.

Перспективою для дальших досліджень у цьому напрямі є визначення ризиків і загроз економічній безпеці держави у сфері реального сектору економіки.

Список використаних джерел

1. Шлемко В. Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / Шлемко В. Т., Бінько І. Ф. – К. : НІСД, 1997. – 144 с.
2. Тіньова економіка: сутність, особливості та шляхи легалізації / З. С. Варналій [та ін.] ; ред. З. С. Варналій ; Національний ін-т стратегічних досліджень. – К. : НІСД, 2006. – 576 с.
3. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : монографія / Т. Г. Васильців. – Львів : Арал, 2008. – 386 с.
4. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку : [наукова доповідь] / О. С. Власюк. – К. : Нац. ін.-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України, 2008. – 48 с.
5. Козаченко А. В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения / Козаченко А. В., Пономарев В. П., Ляшенко А. Н. – К. : Либра, 2003. – 280 с.
6. Сенчагов В. К. Экономическая безопасность: геополитика, глобализация, самосохранение и развитие / Сенчагов В. К. – М. : Финстатинформ, 2002. – 446 с.
7. Флейчук М. І. Легалізація економіки та протидія корупції у системі економічної безпеки: теоретичні основи та стратегічні пріоритети в умовах глобалізації : монографія / Флейчук М. І. – Львів : Арал, 2008. – 660 с.

Summary. The stages of development of basic economic activities in Ukraine for the period 1991–2013 he defined the problems and priorities of the state policy for the period in the context of ensuring economic security.

Keywords: analysis, the government's economic policy, the basic economic activities, priorities, public policy, economic security of the state.